

говорити про розширення сфери договірної регулювання пенсійних правовідносин.

Зарубіжний досвід свідчить, що існуючі у багатьох розвинених країнах системи соціального страхування засновані на єдності і взаємодії обов'язкових і добровільних систем страхування. Так, соціальне страхування Німеччини будується на поєднанні публічних і приватних правових начал, на співіснуванні обов'язкового і добровільного пенсійного страхування з окремих видів соціальних ризиків. На даний час пенсійне забезпечення Німеччини включає дві взаємопов'язані системи: 1) обов'язкове пенсійне страхування, що охоплює не лише найманих працівників, але й державних чиновників, осіб вільних професій; 2) додаткове добровільне пенсійне страхування (на рівні підприємств) та індивідуальне пенсійне страхування. Система добровільного пенсійного страхування виконує двояку функцію, по-перше, розповсюджується на громадян, які не підлягають обов'язковому пенсійному страхуванню, і, по-друге, є додатковим страхуванням осіб, які підлягають обов'язковому страхуванню¹ [7, с.98]. Вважаємо, що досвід функціонування німецької добровільної страхової пенсійної системи може бути використаний в Україні.

Це дає підстави стверджувати, що обов'язкові і додаткові приватні системи соціального страхування розглядаються як єдина по сутності схема досягнення наміченого рівня соціального захисту населення. Зауважимо, що розвиток соціально-правових аспектів співіснування в Україні обов'язкової і добровільної моделей пенсійного страхування забезпечить конкуренцію на ринку страхових послуг і створить передумови для більш динамічного розвитку існуючої системи пенсійного страхування.

Коваль Д.О.

аспірант кафедри міжнародного права та міжнародних відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ ГААЗЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У ВИПАДКУ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Вкрай важливим і одночасно малоефективним інститутом захисту культурних цінностей є інституту контролю за виконанням Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 року. Цей механізм ще під час його обговорення викликав багато нарікань щодо можливості застосування на практиці, а після вступу конвенції в силу застосовувався

¹ Антропов В.В. Пенсионное и медицинское страхование в Германии / В.В. Антропов // Труд за рубежом. — 1998. — №4. — С.98-116.

лише лічену кількість разів. Стаття 21 Конвенції, а також стаття 2 Виконавчого Регламенту встановлюють наступні елементи згаданого механізму (вони застосовуються лише до міжнародних збройних конфліктів):

1. Держави-покровительниці. Сторони конфлікту можуть на власний розсуд обрати Державу-покровителя для забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права та реалізації власних інтересів в умовах збройного конфлікту. Такі держави із складу свого дипломатичного або консульського персоналу (в окремих випадках зі складу персоналу інших держав за їх згодою) обирають двох представників (делегатів), що покликані здійснювати охорону інтересів сторони, яка знаходиться в конфлікті з точки зору забезпечення схоронності культурних цінностей. Після Шестиденної війни на Близькому Сході та відставки Генеральних секретарів по культурним цінностям в 1977 р. за ініціативи Генерального директора ЮНЕСКО на делегатів від Швейцарії, як держави-покровительниці, було покладено функції по контролю за виконанням Конвенції.¹

2. Генеральний комісар з культурних цінностей. Генеральний директор ЮНЕСКО складає та веде Міжнародний список осіб, що висунуті Високими Договірними Сторонами і можуть виконувати функції Генерального комісара. З цього Списку, призначається Генеральний секретар, що діє при стороні конфлікту. Недостатньо зрозумілим залишається момент кількості Генеральних секретарів у тому разі, коли однією із сторін конфлікту є декілька держав. Видається обґрунтованим, аби в разі призначення декількох секретарів з одного боку, право на відповідну квоту отримувала б і інша сторона. Через те, що для здійснення функцій по захисту культурних цінностей Генеральний секретар має отримати не лише згоду сторони, яку він представляє, але й акцепт від Держав-покровительниць сторін, які знаходяться в конфлікті, важливою є дієвість альтернативних механізмів призначення Секретаря, які б запускалися в разі невдачі в переговорах. Таких альтернатив Виконавчим регламентом запропоновано дві: Президент Міжнародного суду ООН може призначити Генерального секретаря, який починає виконувати свої обов'язки після згоди сторони, яку збирається представляти; допомогу по призначенню ГС можуть надавати нейтральні держави, які виконують функції Держав-покровительниць. Прикладом використання механізму Генерального секретаря є Близькосхідний конфлікт 1967 року, коли після завершення так званої шестиденної війни, сторони призначили двох ГС — одного від Йорданії, Лівану, Єгипту та Сирії, а іншого від Ізраїлю.² Для збереження об'єктивності дослідження слід відзначити, що це

¹ Ахметзянов А.А. Международно-правовая защита культурных ценностей в случае вооруженного конфликта : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 : Казань, 2005 с. 10.

² Д. Томан. Защита культурных ценностей в случае вооруженного конфликта. — М.:

єдиний приклад досягнення згоди між сторонами щодо призначення Генеральних секретарів. Під час Ірано-Іракської війни¹, як і власне після 1977 року, коли Генеральні секретарі на Близькому Сході склали свої повноваження, досягти подібної згоди не вдалося.

3. В ст. 2 Регламенту закладений, проте недеталізований (цей механізм по своїй сутті є внутрішньодержавним, а тому відданий на відкуп національного регулювання) обов'язок держав по призначенню спеціального представника по культурним цінностям, який б відповідав за культурні цінності, що знаходяться на території Сторони Конвенції. У разі окупації території іншої держави, спеціальний представник має бути назначений й для таких територій. Ця конструкція Виконавчого регламенту закріплює найбільш легкий для виконання (адже не потребує досягнення згоди, що до призначеної особи між сторонами, що знаходяться в конфлікті) механізм контролю за виконанням Гаазької конвенції. На практиці він застосовувався декілька разів: під час конфлікту в Камбоджі спеціальним представником по культурним цінностям було призначено ректора Камбоджійського університету; після Шестиденної війни директор Департаменту пам'ятників древності та музеїв був обраний таким представником в Ізраїлі.²

Хоча цими трьома механізмами й закінчується перелік засобів контролю у ст. 2 Регламенту, проте цілком обґрунтованим вважаємо ствердження про те, що існують й інші, закладені в Конвенції та Виконавчому регламенті засоби ефективізації договору, шляхом контролю за його виконанням. Так, А.А. Ахметзянов говорить про практику особистих представників Генерального директора ЮНЕСКО, які по своїй суті виконують схожі функції із Генеральними комісарами.³ Д. Одіран, вказує на функціональну та територіальну обмеженість діяльності особистих представників порівняно із комісарами.⁴ Проте, важко не помітити того факту, що подібний інститут є необхідною та досить якісною альтернативою Генеральним комісарам, в силу того, що процедура його реалізації значно менш паперомістка та формалізована в контексті отримання згоди від сторін конфлікту. Прикладом може слугувати конфлікт в Камбоджі, коли В. Елісеєфф та А. Ноблькур були призначені особистими представниками по

ООО «Издательский дом «МАГИСТЕР-ПРЕСС». — 2005. — с. 109.

¹ O'Keefe, Roger. The protection of cultural property in armed conflict. Cambridge University Press. — 2006. — p. 9.

² Д. Томан. Защита культурных ценностей в случае вооруженного конфликта. — М.: ООО «Издательский дом «МАГИСТЕР-ПРЕСС». — 2005. — с. 109.

³ Ахметзянов А.А. Международно-правовая защита культурных ценностей в случае вооруженного конфликта : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 : Казань, 2005 с. 10.

⁴ Oyediran J. Plunder. An Analysis of Israel's Violations of the International Law of Cultural Property in the occupied West Bank and Gasa Strip // Al-Haq. — 1997. — p. 30.

культурним цінностям Генерального директора ЮНЕСКО.¹ В 1983 році подібний представник діяв в Тірі під час Першої ліванської війни між Ліваном та Ізраїлем.² Декілька місій ЮНЕСКО було задіяно в моніторингу військової кампанії в Югославії, проте, напевно через особливу жорстокість конфлікту та міжетнічне його підґрунтя, вони не мали успіху.

Ще одним «прихованим» контрольним механізмом є закріплена в Резолюції II, прийнятій на Гаазькій конференції 1954 року, норма, яка зобов'язує держави-підписантів створити Консультативний Комітет по захисту культурних цінностей під час збройного конфлікту. Особливістю цього контрольного механізму є те, що його покликання — моніторинг та допомога в реалізації конвенції не тільки після початку збройного конфлікту, але й у мирний час. Використання згаданого інституту можна прослідкувати на прикладі уже згаданого конфлікту в Камбоджі, де в 1970 році було сформовано відповідний Національний комітет.³

Не всі країни учасники Конвенції 1954 року потребували створення окремого комітету по реалізації та контролю. Як підкреслює Я. Хладік, в деяких державах окреслені питання віддавались у відання сформованим раніше комісіям по імплементації міжнародного гуманітарного права, інші вирішували проблему за посередництвом приватних інституцій, наділених публічними функціями.⁴ Попри це, національна інституційна структура більшості країн не відповідає бажаному та необхідному мінімуму, який б забезпечував ефективний контроль за реалізацією Конвенції.

Важливу, хоч і не легалізовану в розглядуваному контексті, роль в контролі за дотриманням положень конвенції відіграє ЮНЕСКО. Незважаючи на те, що в 1983 році на конференції у Відні, експерти визнали неможливість Організації брати участь в процедурі призначення Генерального секретаря⁵, Організація ООН з питань освіти, культури та науки активно діє з власної ініціативи:

¹ Е. Клеман, Ф. Кінію. Защита культурных ценностей в Камбодже во время вооруженных конфликтов в соответствии с Гаагской конвенцией 1954 г. // МЖКК: Защита культурных ценностей в случае вооруженного конфликта — 2004. — с. 91-100.

² O'Keefe, Roger. The protection of cultural property in armed conflict. Cambridge University Press. — 2006. — p. 9.

³ Е. Клеман, Ф. Кінію. Защита культурных ценностей в Камбодже во время вооруженных конфликтов в соответствии с Гаагской конвенцией 1954 г. // МЖКК: Защита культурных ценностей в случае вооруженного конфликта — 2004. — с. 91-100.

⁴ J. Hladik. Reporting system under the 1954 Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict // Review of the Red Cross. — Vol. 840. — p. 1001-1016.

⁵ Заседание юристов-экспертов по Конвенции по защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта, Вена, 17-19 октября 1983 г. // ЮНЕСКО: Париж. — 1984. — С. 11.

здійснює моніторинг військових кампаній, що трапляються у світі, нагадує воюючим державам про їх зобов'язання за міжнародним правом. Таке мало місце наприклад під час Ірано-Іракської війни 1980-1988 років, вторгнення Індії у Східний Пакистан 1971 року, Туреччини на Кіпр 1974 року, Сальвадор-Гондураської війни 1969 року.¹ В останньому випадку ініціатива ЮНЕСКО особливо важлива через те, що жодна із сторін конфлікту не була стороною Конвенції. Подібного роду заклики та моніторинг здійснюються і під час не-міжнародних збройних конфліктів, як то було у випадку із конфліктом в Нігерії в 1966-1970 роках.²

Підводячи підсумок аналізу контрольних механізмів в Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, важливо відмітити їх громіздкість та нездатність достатньо оперативно вмикатися при потребі. Диверсифікація методів забезпечення реалізації Конвенції посприяла не стільки ефективності, скільки складності сприйняття державами. Вважаємо найбільш раціональним та життєздатним є «інтернаціональне» вирішення проблеми під яким ми розуміємо активну участь неурядових міжнародних організацій (в першу чергу «Блакитного щита») в процесі контролю за виконанням конвенції під час збройного конфлікту.

Козлюк Л.Г.

к.ю.н., науковий співробітник,

Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

СУЧАСНИЙ СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ ПРО ЗАХИСТ ДІТЕЙ ВІД СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТА СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ПОТОЧНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ

Держави-члени Ради Європи визнали існування у міжнародному праві потреби у підготовці всеохоплюючого міжнародного документа, завданням якого були б запобіжні, захисні та кримінально-правові аспекти протидії усім формам сексуальної експлуатації та сексуального насильства стосовно дітей і створення особливого механізму моніторингу. На основі цього та з урахуванням інших відомих міжнародних документів й програм у цій сфері, була підготов-

¹ O'Keefe, Roger. The protection of cultural property in armed conflict. Cambridge University Press. – 2006. – p. 128.

² O'Keefe, Roger. The protection of cultural property in armed conflict. Cambridge University Press. – 2006. – p. 129.